

Pavel Horák

název :

Homo creator - člověk jako tvůrce nových světů: Proměna pojetí člověka v díle renesančních filosofů Mikuláše Kusánského a Francise Bacona

Práce si klade velice ambiciózní úkol vysledovat a osvětlit původ jedné z nejmocnějších myšlenek, která stojí za všemi úspěchy, ale také problémy současné technologické civilizace. Božský atribut tvořivosti vysvobodil člověka z velkého řetězce bytí a umístil ho do centra vesmíru a všeho dění. Otevřel se mu tím ovšem také prostor pro nekontrolovatelnou hybris, která provází celý novověk a všechny naše výstřelky od vyhlazovacích válek po ekologické krize. Představa člověka jako tvůrce tak stojí za všemi úspěchy moderní vědy a technologie, ale také za individualismem a liberálními představami lidských práv a dalšími demokratickými výdobytky dnešní civilizace. Stejná představa o výlučnosti člověka ovšem umožnila i vznik agresivních až fašistických představ, které degradují určité skupiny lidí nebo dokonce i jiné druhy nebo samotnou přírodu .

Práce Pavla Horáka názorně ukazuje, že myšlenka lidské tvořivosti a vlády nad světem není nic samozřejmého a že prošla dlouhým vývojem než nabyla dnešní, pro nás samozřejmou, podobu. Velkým přínosem práce je vyvážená kombinace velice čtivého až esejistického úvodu, který citlivě vložil problém lidské tvořivosti do širšího kontextu helénistické a židovsko-křesťanské tradice v první části práce, s druhou částí, která má podobu podrobné a dobře zpracované studie sledující dílo dvou významných renesančních myslitelů, Mikuláše Kusánského a Francise Bacona, u kterých je myšlenka „člověka-tvůrce“ poprvé jasně formulovaná. Závěr práce se pak blíží jakési volné úvaze nad důsledky renesančního vysvobození lidské tvořivosti, čímž celá práce nabývá na aktuálnosti a snaží se adresovat dnešní problémy a otázky.

Práce se soustřeďuje hlavně na genezi představy „homo creator“ z křesťanské představy člověka stvořeného dle obrazu Božího a obdařeného schopností tvořit „ex novo“ obdobně jako křesťanský Bůh dokáže tvořit „ex nihilo“. Autor velice výstižně shrnuje již v úvodu práce celý tento vývoj: „Tento nový pohled pak vychází především ze dvou předpokladů: z obnoveného zájmu o staré tradice a jejich kritického překročení, a z křesťanského přesvědčení o lidské výjimečnosti, které se zakládalo na úmluvě Boha s člověkem, v níž Bůh daruje člověku celou Zemi i se vším tvorstvem jako jeho léno, nad nímž má panovat, obdělávat ho a střežit“ (str. 5). Představu lidské tvořivosti autor nejprve analyzuje v kontextu kosmologických představ o stvoření světa (kapitola 2.1 až 2.2) a pak v kontextu epistemologických diskusí o míře aktivity člověka při poznávání světa (kapitola 2.2 až 3.4). Zatímco svět postupně pozbývá svůj status dokonalého zrcadla stvoření, člověk naopak nabývá podobu dokonalého obrazu Boha díky daru a schopnosti tvořit a aktivně poznávat. Zatímco u Kusánského (kapitoly 3. až 3.5) se tento motiv objevuje hlavně v jeho epistemologických úvahách o lidském poznávání, u Bacona (kapitoly 4. až 4.7) se tato myšlenka stává základem celého programu obnovy lidské moci nad stvořením, kterou člověk ztratil při pádu a která je mu přislíbena Bohem. Nový program obnovy přírodních věd tak směřuje k ovládnutí přírody a přeměně světa k většímu užítku lidstva. Celá práce velice výstižně shrnuje filozofické předpoklady myšlenky lidské tvořivosti a v závěru nabízí zajímavý model, jak v současné době vést diskusi o hranicích a důsledcích této tvořivosti.

Práci hodnotím jako výbornou a navrhuji bodové ohodnocení 46 a více bodů.

Denisa Kera, Ph.D.
15.10.2006